

Tři znaky a jejich poselství

Matthias Girke a Georg Soldner, 24.3.2021

K duchovně vědeckému porozumění pandemie Covid-19

Pandemie SARS-CoV-2 je celosvětový fenomén, který, ač velmi různými způsoby, zasáhl téměř všechny lidi, který vede ke značným terapeutickým výzvám a na tomto pozadí pokládá otázku ohledně „poselství“ lidstvu, tedy otázku po smyslu a po podstatě onemocnění, které se zde manifestuje. Onen smysl najdeme, když svůj pohled rozšíříme za veškeré dění kolem nemoci. Pak před námi vyvstává otázka, jaký postoj, jaké jednání představuje přiměřenou odpověď na tuto pandemii, po jaké úrovni duchovního poznání volá. Jedná se o to, abychom pro přijetí pandemie sami uskutečnili změnu pohledu, obrat, který nás propojuje s vývojovým proudem lidství a dokáže otevřít udržitelnou cestu vstříc budoucnosti.

V současnosti sleduje veřejnost jako očarovaná virus SARS-CoV-2, jeho vývoj do stále nových mutací. Na rozdíl od bakterií, které vládnu vlastními životními procesy, nebo jiných mikroorganismů, které dokonce způsobují pohybové fenomény, jsou viry minerální povahy, nemají samostatné životní procesy. Spíš potřebují jiné hostitelské organismy, ve kterých se mohou množit. V tomto ohledu máme v případě virů co do činění s „vysráženými“ informacemi, které se do sféry životních procesů dostávají teprve v jiných, živoucích bytostech. Nadto se v těchto procesech realizuje obrovská inteligence. Nemoci nemají pouze své tělesné příznaky, nýbrž vykazují ve svých procesech často obdivuhodnou inteligenci. Ta může spočívat ve vytváření rezistence vůči antibiotikům, při léčbě rakoviny nebo také ve vzniku nových mutací souvisejících se selekčním tlakem, který je podněcován rovněž očkováním.

„Kdo je nositelem této inteligence?“ je často vnitřně položená otázka, která ovšem veřejně navenek vůbec nebývá vyslovena, neboť tazatel by byl hned zařazen do kontextu předvědeckého chápání nemocí. Ale přesto tato otázka působí v mnohých duchovně hledajících lidech.

Společenské fenomény v pandemii

Především je patrné jednostranné chápání nemoci fixované na patogeny, které vůbec neodpovídá stavu současného vědeckého poznání. V infektologii nezáleží pouze na vystavení patogenům, ale na „dialogu“ člověka s infekčním patogenem, a tím tedy i na odolnosti a dispozicích člověka. Tato jednoduchá souvislost je známá už po desetiletí a uváděl to rovněž Rudolf Steiner, aniž by přitom podceňoval význam patogenů. Jde o to, udržet si pohled na celého člověka. V jeho odolnosti hrají významnou roli věk, tělesná (předchozí nemoci, rizikové faktory), stejně jako duševní a duchovní stránka. Musíme tedy najít cestu z „kulturního omezení pohledu“ (Carl Friedrich von Weizsäcker) směrem k rozšíření pohledu, který nás lidi obsahuje jako duchovní bytosti. Léčivé síly potřebují stabilní životní organizaci, jsou spojeny se stavem duše a stejnou měrou s vlastní působností duchovního bytostného Já člověka.

„Vidění celku“ se přitom nevztahuje pouze na člověka, nýbrž také na Zemi, na přírodní říše a makrokosmos. Neboť je pouze jedno uzdravení člověka, založené na uzdravení prostředí, které udržuje jeho život. Když člověk dojde k takovému pohledu, je mu patrné, že až do propuknutí pandemie souvisle narůstala diskrepance mezi poznatky o krizi Země a jejích vrstev (půdy, vody, vzduchu a s tím souvisejícího tepla) způsobené člověkem, a tím, jak jen nedostatečný dopad toto mělo v lidském konání, ve vědomém převzetí zodpovědnosti za ekologickou krizi.

Koronová krize nám jako v negativu ukazuje, jak dalekosáhle je pro nás možné změnit naše návyky. Tím se zároveň ptá, ke kterým trvale udržitelným změnám při pohledu do budoucna dojde, jak lidstvo dokáže ochránit život Země a přicházejících generací. Toto je v neposlední řadě podtrženo utrpením dětí, které představují oběť boje s pandemií, nikoliv předmět tohoto boje.

Tím se již dotýkáme druhé nápadné kvality této krize, která se týká sociální sféry: korona častokrát vede k polarizaci a rozdělení. Je dojemné a zároveň tíživé, jakým intenzivním a emocionálním způsobem vystupují rozdělenost a roztržky též v jindy důvěryhodném mezilidském prostředí. Přitom už nedochází k plodné výměně rozdílných pohledů na věc, nýbrž převažuje emoční impulzivita, odmítnutí, dokonce až nenávisť k odlišnému názoru. Digitální média, ale rovněž algoritmická kontrola sociálních médií, které je cizí podstata utváření společnosti skrze zprostředkující prostor k setkávání, jen posilují tuto tendenci. I to patří k obrazu, jak se sociálně pandemie projevuje.

Třetí kvalita pandemie spočívá v pandemických obavách a strachu. Děsivé obrázky z médií, zprávy o šíření pandemie s počty nemocných a denními údaji o letalitě vyrábějí u mnoha lidí enormní strach. Ten se v osamocení nařizuje

izolace nelepší, ale způsobuje další utrpení, jakým je zjevně narůstající domácí násilí, nevýslovné narušení dětského vývoje, nárůst psychických onemocnění a dalších zdravotních rizikových faktorů. Negativní vliv izolace a osamělosti na zdraví člověka byly mezitím již dobře zdokumentovány.

Odpůrčí síly lidského vývoje

Tyto tři aspekty odkazují na síly odporu, které jsou hluboce přítomné v lidské duši. Vědecký redukcionismus se živí pochybnostmi o existenci duchovního světa a tím ztrácí všeobsažnou perspektivu smyslu lidského a kosmického vývoje. Ve světě ryzích faktů bez smysluplné souvislosti se pandemicky šíří Fake News, „alternativní pravdy“ a vyvíjejí nátlak na individuální schopnost úsudku. Co platí, je rozpoznat zapírání reality a charakter lži. Polarizace v pohledech a způsobu nazírání nabývá na emoční ostrosti a zášti, která může vést až k mocensky uchopenému vyloučení jinak smýšlejících z veřejného diskurzu, či přímo k fyzickému násilí. Konečně strach a obavy se objevují vždy v místech, kde opouštíme to, co známe, kde se život blíží práhu k neznámému. Tyto tři síly označuje Rudolf Steiner za ahrimanské nepřátele poznání a popisuje je jako síly bránící lidskému rozvoji. Již dávno v této souvislosti poukazoval na fenomény informační závislosti, duševní prázdnoty, kterou je třeba kompenzovat animací, a na násilí (3) coby symptomy lidstva stojícího na práhu duchovního světa.

Příčez je zřejmé: Pochybnost vytváří nejistotu a tím i onu často návykovou touhu po podpůrných informacích, které se příjemcům nabízejí prostřednictvím nesčetných kanálů a časově velmi nahuštěně. Ztráta tradiční spirituální a náboženské orientace v neustále více se sekularizující společnosti jde ruku v ruce s novou „vírou“ ve spolehlivost vědy a vede k informační záplavě, kterou už jednotlivec sám nemůže zpracovat. Přírodní věda však ponechává otázky týkající se duchovní dimenze, významu lidské existence, nezodpovězeny. Tato prázdnota duše je mnohými naplňována rozličnými „animacemi“. Onen tíživý nárůst závislosti nesouvisejících s hmotnými látkami a spolu s ním závislost na médiích poukazují na tuto duševní prázdnotu.

Úzkost a strach jsou častými zdroji násilí a charakterizují autokratické tendence společenské regrese. Základem mnoha násilných excesů jsou úzkost a strach z ohrožení. Zdroje zničujícího násilí nespočívají v síle, nýbrž ve strachem naplněné bytosti člověka. Tyto síly jsou obzvláště účinné při současné pandemii, projevují se v podobě vypořádání se s pandemií a charakterizují vnitřní dispozici a připravenost na infekci. Stávají se účinnými, když se myšlení, citění a vůle uvolní ze vzájemného konstitučního spolupůsobení a ještě nemohou být vedeny nově vznikající, individuální kompetencí Já, již odpovídá „horizontální“, ze svobody získaná spolupráce na překonání sociálních výzev a krizí. Když potkáme člověka trpícím nouzí, uchopíme jeho situaci, pak rozvíjíme soucit a chceme pomoci. Často však ve vědomí zůstávají jen počty zemřelých a nakažených, bez odpovídajícího pocitu účasti, soucitu a motivace k poskytnutí pomoci. Duševní síly lidí se uvolňují z jejich obvyklých vztahů, dělí se od sebe a vyžadují nyní takovou aktivitu, která by je svedla do nového spolupůsobení.

Čeho si žádá krize

K překonání zmíněných odpůrčích sil v lidské duši vyvstávají vývojové úkoly. Jde zde o rozšíření pohledu o duševní a duchovní rovinu a z toho plynoucí ozdravné síly pro člověka a společnost. Není tomu tak, že by působila pouze opatření proti expozici viru a jen ona pomáhala v souvislosti s rizikem onemocnění, nýbrž také duševně – duchovní vývoj může ve velké míře posílit ozdravné síly těla. Zde prokazatelně náleží velký význam umělecké zkušenosti a procesu. Polarizace rozdílných úhlů pohledu si žádá vytvoření prostorů pro setkávání, pro rozhovor např. ve vzniklých občanských fórech. Je tu zapotřebí otevřenost vůči východiskům druhého a stejnou měrou duševní rovnováha, proměňující polarizující pocity. A konečně jsou to síly odvahy, které čelí strachu, vstřícná pomoc lidem těžce zasaženým pandemií, lidské doprovázení a v tomto smyslu praktikované „bratrství“. Postižení jsou v této pandemii především starší a nemocní lidé. Stejně jako jsou pro tyto rizikové pacienty podstatná akutní izolující a medicínská ochranná opatření, stejně tak moc vyžaduje udržitelná odpověď na tuto krizi posílení inkluzivnosti našeho společného soužití, více odvahy a angažovanosti v mezigeneračním dialogu a konkrétní vzájemnou pomoc. Už jen prostřednictvím malého příspěvku pomáhajícím organizacím, jiným lidem, lze poskytnout podstatnou pomoc, zvláště tam, kde korona způsobila, že rodiny denně řeší, kde vezmou na jídlo. Tato krize nemůže být virologicky ani sociologicky překonána, jestliže se navyšuje sociální nespravedlnost. Co však má rovněž účinek, je vnitřní morální účast, podpůrné myšlenky a pocity, rovněž vzpomínka na zemřelé.

Michaelovy impulsy a působení Krista

Tyto výzvy, které v této době vyvstávají před námi všemi, shrnuje ve své plastice Ernst Barlach, jehož 150. výročí narození bylo v minulém roce: „Duchovní bojovník“ – jak se socha jmenuje – poráží hrozbu nikoliv usmrcením, nýbrž přemáhající a proměňující silou meče namířeného vzhůru. Jeho postoj vyzařuje vzpřímenost a mistrovství v tom, vyvinout rovnováhu v zoufalé situaci a oběma nohama stát nestvůře na hřbetě.

„Je zapotřebí zrevidovat celou michaelskou tradici. Michael, jeho chodidla spočívají na draku: správně vidíme tento obraz, který představuje michaelského bojovníka, jak zastupuje kosmického ducha proti ahrimanským mocnostem, které má pod sebou“. Tato formulace Rudolfa Steinera (2) jako by vystihovala tuto plastiku, čtyři roky před jejím odhalením. V jiných vyobrazeních Michaela jsou to váhy, které odkazují na rozvíjení duševní rovnováhy.

Kromě odvahy k proměnění a k rovnováze, k vahám Michaelovým, jde o jeho pohled. V této plastice je lehce nakloněn dolů, jako by ze svých výšin pohlížel na člověka. Michaelův pohled poukazuje na vývoj lidského poznání, jež se učí uchopit duchovní svět ve světě smyslovém. Globální výzva naší doby vyžaduje tyto síly ducha času, jeho pohledu, duševní rovnováhy a sil odvahy, abychom dokázali čelit ahrimanským odpůřcím silám.

Nový způsob vidění, o kterém působivě hovořil od dětství nevidomý Jacques Lusseyran, předpokládá zbožnost vůči maličkostem, schopnost žasnout a divit se. Jedině takto se zjevují nové souvislosti a duchovní pozadí. Učinit ze světa poznaného opět svět obdivovaný, to probouzí sílu úcty ke stvoření a nedělá z něj pouhý objekt užívání. Kultura setkání mezi lidmi vytváří spojující mosty, kde je teplo a laskavá náklonnost ke druhému člověku. Morální svědomí vede k jednání orientovanému na to, co je nezbytné. Vede volní impulsy, které zaměřují duchovní Já na Ty, v úsilí najít dobro a tím dobro konat.

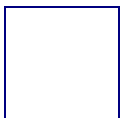
Rudolf Steiner rozvádí tyto tři kvality – učit se úžasu, tedy divit se, být schopen lásky a mít svědomí. Jejich působení popisuje jako bytostné články Krista:

„Podívejte se, jak se lidé sžívají s Kristem. Od mystéria na Golgotě až po dosažení cílů pozemského bytí budou lidé stále dokonalejší a dokonalejší, tím, že se vyvíjejí směrem k tomu, co v nich je, tím, že jejich podstatou je Já. Lidé budou spojeni s bytostí Krista, která vstoupila mezi ně, tím, že budou ustavičně vystupovat sami ze sebe a skrze údiv a úžas budou základem astrálního těla Kristova. Kristus si netvoří vlastní astrální tělo, nýbrž tím, co v sobě lidé naleznou jako úžas nebo údiv, přispívají k astrálnímu tělu Krista. Jeho éterné tělo bude vystavěno ze soucitu a lásky, které budou vládnout od člověka k člověku, a jeho fyzické tělo tím, co se v lidech vybuduje jako svědomí“ (3).

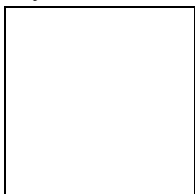
Je zapotřebí proměňujících sil Michaela coby ducha naší doby, abychom posílili působení Krista v přítomnosti, abychom mu dali místo v naší civilizaci.

Zdroje:

1. Rudolf Steiner, Jak dosáhnout poznání vyšších světů? GA 10, Kapitola: Rozkol osobnosti během duchovního školení.
2. Rudolf Steiner, Esoterní pozorování karmických souvislostí. Svazek 6, GA 240, přednáška z 19. července 1924.
3. Rudolf Steiner, Pozemský a kosmický člověk. GA 133, přednáška z 14. května 1912.

Matthias Girke (1954). Lékař interny, diabetologie a paliativní medicíny. Spoluzakladatel a přes 21 let primář Všeobecné vnitřní medicíny v nemocnici Havelhöhe. Od září 2016 ve vedení Medicínské sekce při Goetheanu ve Švýcarsku a od dubna 2017 člen představenstva Všeobecné anthroposofické společnosti.

Georg Soldner (1958). Pediatr. Společné vedení Medicínské sekce při Goetheanu, vedoucí poradny pro léčbu přírodními prostředky na dětské poliklinice Technické univerzity Mnichov 1991-1994, představenstvo medicínského semináře v Bad Bollu, představenstvo Společnosti anthroposofických lékařů v Německu (GAÄD, 1999–2011), představenstvo Mezinárodní federace asociací pro anthroposofickou medicínu (IVAA, 2001–2008), vedoucí Akademie pro anthroposofickou medicínu.